

Maak Verschil met Inkopen

Actieplan MVI Gemeente Den Haag

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Uitwerking beleidsdoelen MVI	3
Duurzaam en circulair inkopen	4
Internationale Sociale Voorwaarden.....	7
Sociaal Inkopen.....	8
MKB-vriendelijk inkopen	10
Innovatiegericht inkopen	12
Het Actieplan MVI in het inkoopproces	14
Verankering van MVI in het inkoopproces.....	15
Communicatie	16
Contractmanagement, monitoring en effectmeting.....	17
Bijlagen	18
Begrippenlijst.....	18

Inleiding

De overheid koopt per jaar voor ongeveer 73,3 miljard euro in en heeft daarmee een belangrijke invloed op de economie, de maatschappij en de fysieke leefomgeving, hier en in andere landen. De gemeente Den Haag koopt jaarlijks voor bijna 1 miljard euro in. Maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI) betekent dat bij de inkoop van producten, we rekening houden met het effect van de inkoop op de maatschappij en het milieu in de directe omgeving en elders op de wereld. “Maak Verschil met Inkoop” is het motto van dit Actieplan MVI.

Den Haag heeft op 8 december 2016 het Manifest MVI ondertekend. Als uitvloeisel daarvan geeft dit Actieplan MVI aan op welke manier de gemeente Den Haag Maatschappelijk Verantwoord Inkopen gaat invoeren. Dit betekent allereerst dat duidelijk wordt gemaakt hoe de gemeente de beleidsdoelen duurzaamheid, MKB-vriendelijkheid en Social Return, zoals geformuleerd in het Concernbeleid Inkoop Gemeente Den Haag (RIS 297953), gaat uitwerken. In dit Actieplan staat ook verwoord hoe de gemeente gaat voldoen aan de Internationale Sociale Voorwaarden, op de effecten van onze inkoop op arbeidsomstandigheden elders in de wereld. Op basis van onze beleidsdoelen stellen we richtlijnen en randvoorwaarden op waaraan de gemeentelijke inkoop moet voldoen en introduceren we inkoopmethoden waarbij we de innovatiekracht van de markt gebruiken om meer maatschappelijke waarde voor ons geld te krijgen. In dit Actieplan MVI wordt in het eerste deel per beleidsdoel uitgewerkt welke concrete gunningscriteria en minimumeisen de gemeente wil meegeven aan opdrachtgevers, inkopers en marktpartijen. Het Actieplan MVI geeft tevens aan waar acties gewenst zijn om te komen een aanscherping en uitwerking van deze eisen en criteria, met name in de meest relevante productcategorieën.

Het is van belang hierbij aan te tekenen dat niet elk beleidsdoel onverkort kan worden meegenomen bij ieder individueel inkooptraject. Bij sommige inkooptrajecten zal het mogelijk zijn om meerdere beleidsdoelen mee te wegen, bij andere inkooptrajecten zal slechts één of twee van de beleidsdoelen kunnen worden meegenomen. Ten slotte zijn er inkooptrajecten, waarbij toepassing van de beleidsdoelen leidt tot dermate hoge meerkosten dat de maatschappelijke meerwaarde van MVI niet hiertegen opweegt. Deze nuancering van neemt niet weg dat de gemeente grote ambities heeft op het terrein van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen.

Het tweede deel van dit Actieplan is gewijd aan de organisatorische verankering van MVI. Denk hierbij aan de introductie en verdere uitbouw van innovatiegerichte inkoopmethodieken, een versterking van de adviesfunctie op MVI-gebied, opleidingstrajecten voor opdrachtgevers en inkopers, de toetsing door tenderboards, adequate communicatie over ons MVI-beleid richting de markt, contractbeheer, monitoring en effectmeting. Maatschappelijk Verantwoord Inkopen gaan we invoeren volgens de methodiek van de *Dutch Wheels*, zoals beschreven in ISO 20400. Het Actieplan MVI is daarmee geen statisch document. Het MVI-beleid zal verder moeten worden uitgewerkt voor de drie inkoopdomein (fysiek, sociaal, bedrijfsvoering) en daarbinnen specifieke inkoopcategorieën. Het Actieplan MVI zal bovendien constant worden gemonitord en bijgesteld, terwijl over de voortgang twee maal per jaar zal worden gerapporteerd.

Uitwerking beleidsdoelen MVI

Duurzaam en
Circulair
Inkopen

Internationale
Sociale
Voorwaarden

Sociaal
Inkopen

MKB-vriendelijk
Inkopen

Innovatiegericht
Inkopen

Duurzaam en circulair inkopen

Duurzaam inkopen wordt in velerlei vorm al toegepast in de gemeentelijke inkooptrajecten. Zo gebruiken we circulaire vloerbedekking, drinken we biologische koffie en kopen we duurzame energie in. Ook doen we mee met verschillende Green Deals en hebben we verschillende convenanten als het Grondstoffen- en het Betonakkoord ondertekend. Aan aansprekende voorbeelden en goede wil geen gebrek, maar tegelijkertijd ontbreekt het wat duurzaam inkopen betreft aan heldere richtlijnen die consequent en consistent worden toegepast in de verschillende inkooptrajecten van deze gemeente.

Een eerste stap bestaat er uit om het containerbegrip duurzaamheid handen en voeten te geven, zodat we kunnen sturen op meetbare resultaten. Op basis van het gemeentelijke duurzaamheidsbeleid hebben we er voor gekozen om ons binnen het inkoopbeleid te richten op de volgende doelstellingen:

1. De gemeente heeft de ambitie dat Den Haag in 2040 klimaatneutraal is (RIS 180173). Met haar inkoopbeleid kan de gemeente hier aan bijdragen door normen te stellen voor de CO₂-impact van de gemeentelijke inkoop.
2. De gemeente werkt aan een betere luchtkwaliteit (Actieplan luchtkwaliteit 2015-2018 - RIS283356) zet daarbij in op het terugdringen van de uitstoot van fijnstof en NO_x. De gemeente kan met haar inkoopbeleid zorgen voor schoner transport, voor haar eigen wagenpark, voor de transportdiensten die zij inhuurt en voor de leveringen aan de gemeente.
3. De gemeente werkt aan een circulaire economie. We trachten het grondstoffengebruik terug te brengen en vooral in te zetten op hergebruik en hernieuwbare grondstoffen. Circulair inkopen geeft concreet invulling aan de gemeentelijke ambitie om toe te groeien naar een circulaire economie (RIS 294168) en sluit ook aan bij de ambitie van het Rijk die er op gericht is dat Nederland uiterlijk in 2050 een circulaire economie heeft.

Uiteraard is het gemeentelijke duurzaamheidsbeleid breder. Om de doelstellingen voor duurzaam inkopen nog hanteerbaar te houden, is er hier voor gekozen om te concentreren op CO₂-reductie, luchtkwaliteit en beperking van het grondstoffengebruik. Voor deze drie aspecten hebben we hieronder ambities geformuleerd en actiepunten opgesteld. De aanbestedingregels maken dat veel potentieel duurzame oplossingen niet of slechts indirect kunnen worden nagestreefd. We willen in elk geval de kansen aangrijpen die zich wel voor doen. Daarnaast gaan we actief onderzoeken of duurzaamheidswinst kan worden bereikt door alternatieve en juridisch houdbare uitvragen en innovatieve aanbestedingstrajecten.

Ambitie

We brengen de CO₂-impact van in te kopen goederen en diensten in 2030 terug naar 20% van het huidige volume

Wat doen we al?

- Innovatieve inkoop van hernieuwbare energie, waarbij leveranciers investeren in extra duurzame opwekcapaciteit

- Circulaire inkoop van vloerbedekking en kantoormeubilair
- Bij bouwopdrachten vraagt de gemeente standaard om een BREEAM-certificaat bij grotere utiliteitsgebouwen of een berekening van duurzaamheid via GPR-gebouw, alsmede de CO2-prestatieladder bij selectie van ondernemingen bij infraprojecten

Acties voor 2018 en 2019

- [Actie K1]** We gaan uitvoeringsplannen voor de verduurzaming van gemeentelijke panden waar mogelijk circulair aanbesteden
- [Actie K2]** We gaan in navolging van Rijkswaterstaat leveranciers vragen om in de GWW (Grond-, Weg- en Waterbouw) de effecten op het milieu in kaart te brengen. De resultaten hiervan kunnen worden omgezet in één getal, de zogenaamde Milieu Kosten Indicator, die ons in staat stelt om een onderbouwde afwegingen te kunnen maken tussen financiële (meer)kosten en milieukosten
- [Actie K3]** We gaan de ambities van het Betonakkoord implementeren in gemeentelijke aanbestedingsleidraden
- [Actie K4]** We gaan systematisch doorlichten in hoeverre kennis en ervaringen uit de diverse Green Deals kan worden verwerkt in aanbestedingsleidraden en gunningscriteria

Ambitie

We verbeteren de luchtkwaliteit door er voor te zorgen dat vervoersbewegingen die ontstaan door gemeentelijke inkoop en de stroomvoorziening vanaf uiterlijk 2023 emissieloos worden

Wat doen we al?

- De emissies van het gemeentelijke wagenpark worden beperkt door scherpe minimumbesteleisen ('Minimumbesteleisen 2016 i.v.m. de verduurzaming van het gemeentelijk wagenpark' RIS 295077)
- Samen met andere overheden benaderen we de markt om te komen tot emissieloze zwaardere en speciale voertuigen
- We nemen deel aan de Green Deal Zero Emissie Stadslogistiek
- We nemen deel aan de Green Deal Het Nieuwe Draaien (duurzame machines op de bouwplaats)

Wat gaan we doen in 2018 en 2019?

- [Actie LK1]** We gaan zorg dragen voor een goede laadinfrastructuur voor het gemeentelijk wagenpark en onderzoeken de mogelijkheid of we in de vervoersbehoefte van de gemeente kunnen voorzien door het gebruik van elektrische deelauto's
- [Actie LK2]** We gaan eisen voor duurzame bouwlogistiek opnemen in aanbestedingsleidraden (o.a. via deelname aan Green Deal Bouwlogistiek)

- [Actie LK3]** We gaan eisen voor duurzame machines op de bouwplaats opnemen in aanbestedingsrichtlijnen
- [Actie LK4]** Emissieloos transport wordt opgenomen als gunningscriterium bij levering van goederen en diensten en vanaf 2023 als eis waar technisch mogelijk
- [Actie LK5]** Emissieloos transport wordt opgenomen als eis bij de aanbesteding van transportdiensten
- [Actie LK6]** We gaan de minimum-besteisen voor het gemeentelijk wagenpark evalueren en zonodig aanpassen
- [Actie LK7]** Bij bouwprojecten en festivals gaan we als eis stellen dat in plaats van generatoren krachtstroomaansluitingen worden gebruikt voor de stroomvoorziening. Waar dat niet mogelijk is, gaan we eisen stellen aan het type brandstof.

Ambitie

We gaan het grondstoffengebruik in kaart brengen van onze inkoop en deze jaarlijks met 10% terugbrengen door consequent in te zetten op circulair inkopen

- We kopen onze vloerbedekking en kantoormeubilair circulair in
- We nemen deel aan de Green Deal Circulair Inkopen
- Met het programma innovatiegericht inkopen bouwen we kennis en kunde op die nodig is om in de komende jaren sterker in te zetten op circulair inkopen.

Wat gaan we doen in 2018 en 2019?

- [Actie CI1]** We gaan meedoen aan de Green Deal Circulair Inkopen 2.0 en committeren ons hierbij aan het volgende groeipad:
 minimaal 5 circulaire inkooptrajecten in 2018
 minimaal 20 circulaire inkooptrajecten in 2019
 minimaal 25% van de totale opdrachtportefeuille circulair inkopen in 2020
 100% circulair inkopen voor zover mogelijk in 2030
- [Actie CI2]** We gaan eisen stellen aan leveranciers opdat zij verpakkingsmaterialen beperken of tenminste recyclebaar maken
- [Actie CI3]** We gaan onder meer tijdens de ontwerpfases inzetten op de toepassing van circulaire principes binnen de Bouw/GWW. De verduurzaming van de gemeentelijke panden die in 2018 start zal zoveel mogelijk volgens circulaire principes gebeuren
- [Actie CI4]** Binnen de productcategorie ICT gaan we waar mogelijk *refurbished* inkopen. Bij de verwerking van apparatuur gaan we eisen stellen aan het hergebruik van zeldzame metalen.
- [Actie CI5]** We gaan bij de aanbesteding van het nieuwe afvalbeheercontract krachtig inzetten op circulaire principes.

Internationale Sociale Voorwaarden

Voor een Internationale Stad van Vrede en Recht is het niet acceptabel als onze inkoop elders negatieve effecten heeft, als kinderen in Bangladesh bijvoorbeeld worden ingeschakeld voor de productie van gemeentelijke bedrijfskleding, Zuid-Amerikaanse boeren een te lage prijs krijgen voor hun cacao's of tropische regenwouden op Borneo verdwijnen doordat we hier hardhout gebruiken. Meer dan andere gemeenten heeft de gemeente Den Haag de morele verplichting om werk te maken van de Internationale Sociale Voorwaarden. We maken daarbij gebruik van de kaders en handleidingen die voor het Rijk ontwikkeld zijn. Bij grotere opdrachten (met een waarde groter of gelijk aan de Europese aanbestedingsdrempelwaarden) die vallen binnen één van de 10 risico-sectoren nemen we de internationale sociale voorwaarden op in onze aanbestedingsdocumenten. Al in de voorbereidingsfase proberen we inzicht te krijgen in de risico's die zich in de keten voordoen. Na de (voorlopige) gunning gaan we met de geselecteerde leverancier in gesprek over de invulling van de internationale sociale voorwaarden. Tijdens de uitvoering blijft de interne klant of de contractmanager in gesprek met de leverancier over de voortgang. Transparantie en onderling vertrouwen zijn essentieel om de internationale sociale voorwaarden succesvol toe te passen.

Ambitie

Den Haag neemt een koploperspositie in op het gebied van ISV

Wat doen we al?

- We passen de standaard Internationale Sociale Voorwaarden in relevante inkooptrajecten toe.
- Den Haag participeert in de ISV-*Community of Practice* die wordt georganiseerd door Pianoo.
- Den Haag is *fair trade* gemeente.
- Den Haag doet mee aan het convenant natuursteen.

Wat gaan we in 2018 en 2019 doen?

- [Actie ISV1]** In samenwerking met het Rijk, gespecialiseerde NGO's en de markt gaan we onderzoeken welke verdere stappen we kunnen zetten als het gaat om de naleving van de Internationale Sociale Voorwaarden in gevoelige productieketens.
- [Actie ISV2]** Samen met Pianoo (Expertisecentrum Aanbesteden van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat) en het Rijk organiseren we activiteiten om Internationale Sociale Voorwaarden hoog op de agenda te krijgen en te houden.
- [Actie ISV3]** Samen met Pianoo en het Rijk gaan we in 2020 een internationaal congres over Internationale Sociale Voorwaarden organiseren.

Sociaal Inkopen

Iedere Haagse burger verdient een zinvolle en goede baan. Met het eigen inkoopvermogen kan de gemeente hiertoe een bijdrage leveren en zo als voorbeeld dienen voor andere organisaties in de stad. De gemeente Den Haag heeft dit de afgelopen periode reeds gedemonstreerd, richting de toekomst zullen wij deze koers doorzetten en verbreden zodat meer Haagse burgers hier van kunnen profiteren.

Ambitie

Onze ambitie is om bij alle aanbestedingen *social return* toe te passen. *Social return* draagt zo optimaal mogelijk bij aan het creëren van duurzame arbeid, met aandacht voor de opdrachtnemers die deze maatschappelijke bijdrage leveren.

Wat doen we al?

- Er is een regionale samenwerking tot stand gekomen op het gebied van *social return*.
- Den Haag heeft zich geprofileerd als sociale werkgever.
- Er zijn meer *social return*-plaatsingen dan verwacht en met 4991 plaatsingen (2014-2017) kunnen we spreken van een succesvol instrument.
- In pilot vorm hebben we de mogelijkheid gegeven om sociale ondernemers in te zetten voor de invulling van een *social return*-verplichting.

Wat gaan we doen in 2018 en 2019?

- [Actie S11]** Het rendement van *social return* wordt verhoogd. We gaan onderzoeken of we *Social return* voor inkooptrajecten met een hoge arbeidscomponent ook kunnen toepassen voor aanbestedingen tot € 221.000.
- [Actie S12]** De invulling van *social return* wordt als volgt ingevuld, in volgorde van voorkeur (dit is gedeeltelijk in de lijn van het reeds bestaande beleid):
 1. Een arbeidsplek voor iemand met een afstand tot de arbeidsmarkt. Bij het rekenen van een percentage voor werknemers in het kader van *social return* mag dit niet leiden tot het ontslag van werknemers die al in dienst waren;
 2. Inzet van stagiaires die in het kader van hun opleiding een opdracht zoeken of een bijdrage in de opleidingskosten van de *social return*-kandidaat;
 3. Het inkopen van arbeid, diensten en producten van het sociaal werkbedrijf en sociaal ondernemers door de opdrachtnemer, om zo indirect een bijdrage te leveren aan de arbeidsparticipatie;
 4. Er wordt in overleg met de opdrachtnemer gekeken hoe er aan de hand van een maatschappelijke activiteit invulling gegeven kan worden aan *social return*;

5. Wanneer aan de hand van bovenstaande opties de *social return* niet wordt ingevuld, dan kan de hoogte van het *social return*-bedrag worden teruggevorderd indien de werkgever in gebreke is gebleven of zal er anderszits een sanctie gelden. Onderzocht wordt om als alternatief een optie toe te voegen, te weten een Sociaal Fonds waar dit bedrag in gestort wordt.

- [Actie S13]** We gaan met de markt in overleg hoe *social return*-banen kunnen leiden tot structurele banen voor de betrokken werknemers. Hiermee passen we goede voorbeelden als de Infradeal en het duurzaamheidspact ook toe in andere sectoren.
- [Actie S14]** We gaan de ingeslagen weg van regionale samenwerking voortzetten met als doel eenduidig *social return*-beleid. Onderdeel van de samenwerking is de realisatie van een digitaal platform waar opdrachtnemers met een *social return*-verplichting een overzicht vinden van sociaal ondernemers en de producten en diensten die zij leveren. De realisatie van dit platform is reeds ingezet, in samenwerking met de arbeidsmarktregio's Haaglanden en Zuid-Holland Centraal en met de gemeente Rotterdam.

Ambitie

De gemeente Den Haag levert een grotere bijdrage aan de arbeidsparticipatie in Den Haag door producten en diensten in te kopen bij het Sociale Werkbedrijf, bij sociaal ondernemers of bij bedrijven waarvan minimaal 30% van de medewerkers een afstand tot de arbeidsmarkt heeft.

Wat doen we al?

- Producten en diensten laten uitvoeren door het Sociale Werkbedrijf van Den Haag bijvoorbeeld schoonmaak, groenbeheer etc.

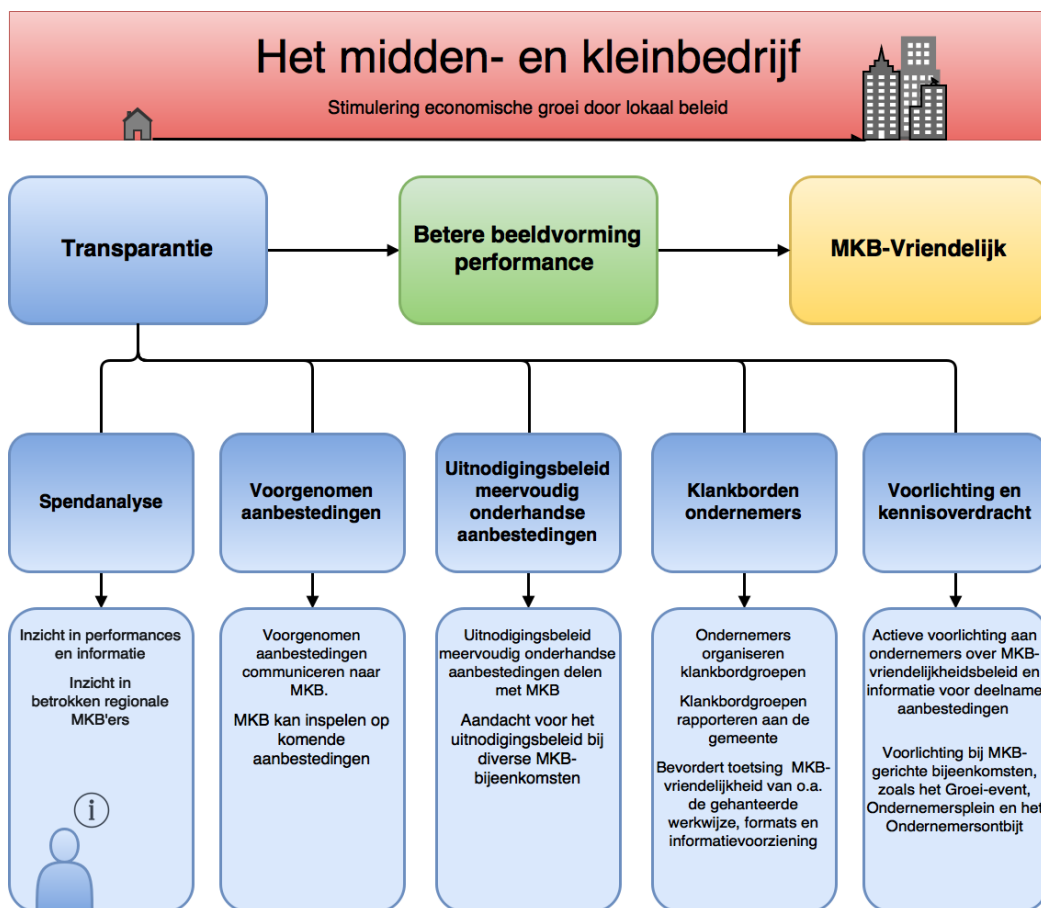
Wat gaan we doen in 2018 en 2019?

- [Actie S15]** De gewijzigde aanbestedingswet maakt mogelijk dat een voorbehoud gemaakt wordt voor ondernemingen waarvan 30% een afstand tot de arbeidsmarkt heeft. Daarom zal voor elk inkooptraject worden bekeken of het product of dienst kan worden uitgevoerd door een Sociaal Werkbedrijf of een Sociale Onderneming, uiteraard met inachtneming van het aanbestedingsrecht.
- [Actie S16]** We stellen criteria op voor sociale ondernemers die aansluiten bij de markt, zoals de Prestatieladder Socialer Ondernemen
- [Actie S17]** Gefaseerd zullen steeds meer inkooptrajecten sociaal zijn:
 - minimaal 5 sociale inkooptrajecten in 2019;
 - minimaal 20 sociale inkooptrajecten in 2020;
 - minimaal 25% van de totale opdrachtportefeuille wordt sociaal ingekocht in 2022.
- [Actie S18]** We gaan onderzoeken of ondernemers die hun organisatie en/of hun opdrachten sociaal invullen, kunnen worden beloond (*social reward*) door op de voorkeurslijst te komen voor meervoudige onderhandse aanbestedingen.
- [Actie S19]** Om het goede voorbeeld te geven en de norm te zetten worden de meest zichtbare producten en diensten zoals geschenken, kerstpakketten en catering zo veel mogelijk geleverd door het Sociale Werkbedrijf of door sociale ondernemingen. Over deze voorbeelden wordt actief gecommuniceerd.

MKB-vriendelijk inkopen

Naar schatting 80% van de gemeentelijke aanbestedingsprocedures komt ten goede aan het MKB, een vijfde wordt gegund aan het lokale en regionale MKB. Deze regionale MKB'ers zijn verantwoordelijk voor een groot deel van de beïnvloedbare inkoopuitgaven over 2017. De lokale economie profiteert hiervan, zodat ook meer mensen aan het werk komen. Zaken doen met de gemeente is voor ondernemers echter soms ingewikkeld. De gemeente is gebonden aan aanbestedings- en inkoopregels. We moeten voorkomen dat deze regels het voor het lokale midden- en kleinbedrijf onnodig moeilijk maken om zaken te doen. Om deze reden is een enkele jaren geleden een Taskforce Aanbesteden ingesteld, waarin vertegenwoordigers van MKB Den Haag, VNO-NCW Den Haag en de gemeente Den Haag zitting hebben. Sleutel voor een MKB-vriendelijk inkoopbeleid is transparantie, hetgeen is verbeeld in onderstaande afbeelding.

De maatregelen die in bovenstaand schema genoemd worden zijn onderdeel van het huidige beleid. Daarnaast hebben we de ambitie om MKB-ondernemingen te ondersteunen en voor te bereiden op eisen die voortvloeien uit de beleidsdoelen duurzaamheid en social return. Ten slotte willen we beter zicht krijgen op de economische meerwaarde van het inkopen bij het lokale MKB. Dit alles om de ambitie waar te maken dat het inkoopbeleid bijdraagt aan een vitale MKB-sector.

Ambitie

Het inkoopbeleid van de gemeente draagt bij aan een vitale MKB-sector

Wat doen we al?

- We benaderen actief regionale MKB-bedrijven bij onderhandse aanbestedingsprocedures.
- We gaan het onnodig bundelen van grote opdrachten tegen, zodat deze toegankelijk blijven voor MKB-bedrijven.
- We bieden subsidiemogelijkheden voor verduurzamingsmaatregelen (elektrisch vervoer), zodat ondernemers zich kunnen voorbereiden op duurzaamheidseisen.
- Via het Werkgeversservicepunt (WSP) bieden we ondernemers ondersteuning bij de invulling van eisen op het gebied van Social Return.
- Er is een goede informatievoorziening over aanbestedingen en inkoopopdrachten

Wat gaan we doen in 2018 en 2019?

- [Actie MKB1]** We willen innovatieve StartUps verder op weg helpen en hun ideeën benutten via innovatiegerichte uitvragen.
- [Actie MKB2]** We gaan onderzoeken hoe we waarde van gunningen aan het lokale MKB voor de lokale economie beter op waarde kunnen schatten, bijvoorbeeld via de LM3-methode.

Innovatiegericht inkopen

Door gebruik te maken van nieuwe ontwikkelingen in de markt kunnen we veel meer waarde uit ons inkoopkapitaal halen. Innovatiegericht inkopen gaat over het benutten van de innovatiekracht van de markt om tot betere oplossingen te komen, maar ook tot duurzame en sociale oplossingen. Daarnaast stimuleert innovatiegerichte inkoop ondernemers om zich te ontwikkelen, wat bijdraagt aan een gezonde economie.

Innovatiegericht inkopen vraagt om een open blik waarbij we ondernemers en nieuwe ideeën de ruimte geven. Het vraagt om samenwerking met de markt en kennisinstellingen en expertise om die samenwerking binnen aanbestedingsrechtelijke kaders vorm te geven. Het vraagt ook om lef en experimenteeruimte om nieuwe dingen te proberen.

Het stimuleren van innovatie is één van de pijlers onder het coalitieakkoord 2014-2018 “Vertrouwen op Haagse Kracht”. Gemeentelijke inkoop is daarbij een belangrijk instrument. Om innovatiegerichte inkoop een impuls te geven is in het coalitieakkoord een budget van 9 ton beschikbaar gesteld dat is ingezet om capaciteit vrij te maken en een programma op te zetten dat innovatiegerichte inkoop aanjaagt en ondersteunt (RIS273442 en 294066). Op 1 januari 2017 is het programma Innovatiegericht Inkopen gestart.

Ambitie

De innovatiekracht van de markt en kennisinstellingen wordt optimaal benut om samen tot betere en maatschappelijk verantwoorde oplossingen te komen.

Wat doen we al?

- We organiseren jaarlijks een *Meeting the Market*, waarbij we met ondernemers met frisse ideeën in gesprek gaan over actuele inkoopvraagstukken
- We organiseren trainingen om kennis over innovatieve inkoopmethodieken te vergroten en tot een goede uitvraag te komen die uitnodigt tot innovatie
- We organiseren presentaties en inspiratiesessies om draagvlak te creëren en kennis en ervaringen te delen
- Innovatieambassadeurs in elke dienst die helpen kansen en knelpunten te signaleren en de waarde van innovatiegericht inkopen binnen de organisatie onder de aandacht te brengen
- Verspreid over de organisatie zijn teams en medewerkers vrij gemaakt om innovatie binnen dat organisatieonderdeel te bevorderen

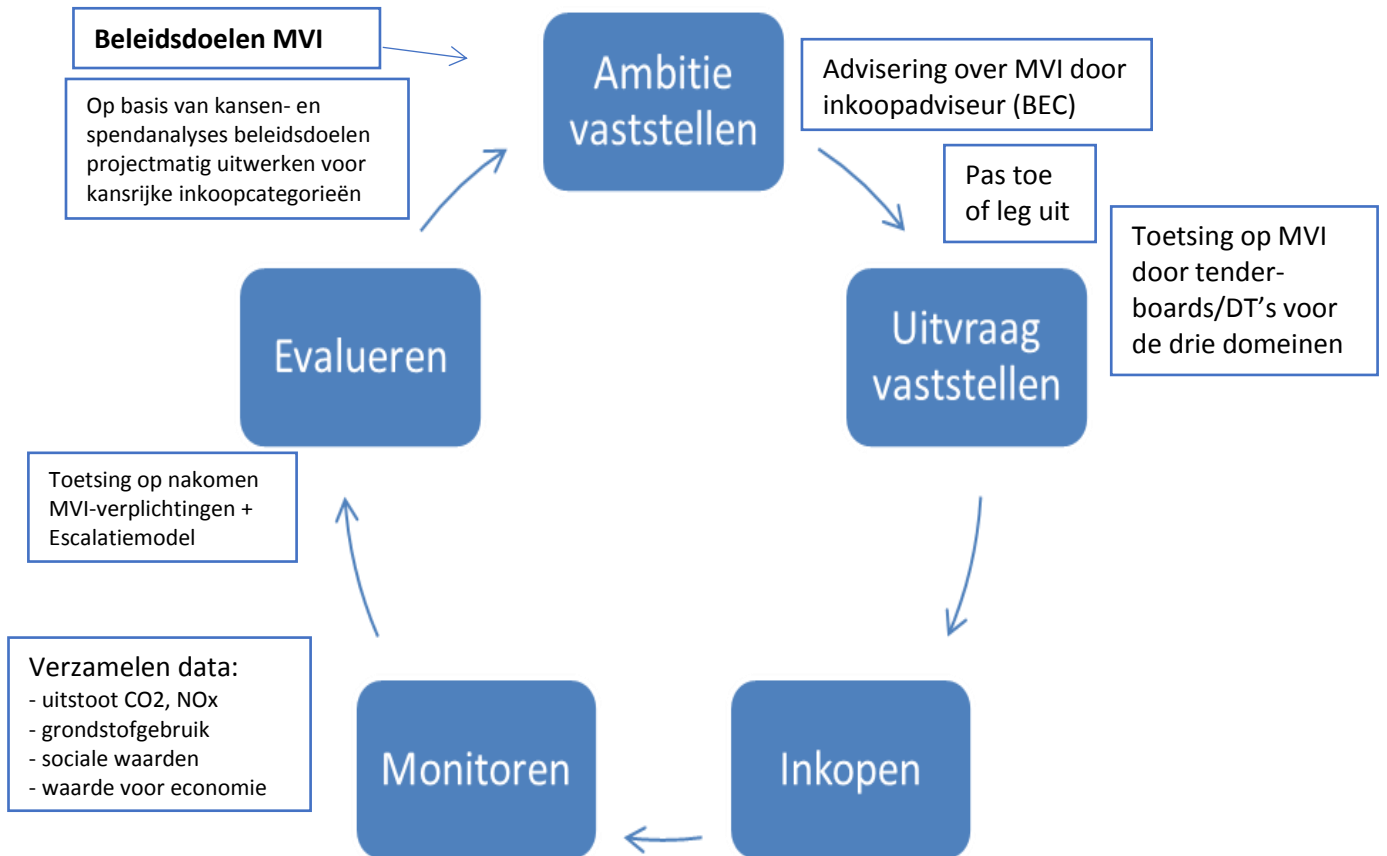
Wat gaan we doen in 2018 en 2019?

- [Actie Inno1]** Budgethouders moedigen opdrachtgevers aan om in aanbestedingen experimenteeruimte te creëren en ondernemers uit te nodigen om tot vernieuwende

oplossingen te komen die bijdragen aan doelmatigheid en/of de MVI-doelstellingen.

- [Actie Inno2]** Bij iedere aanbesteding maken we de afweging of een meer functionele of ambitiegerichtere uitvraag meer kans op waardevolle innovaties oplevert en passen we de uitvraag hierop aan.
- [Actie Inno3]** Bij iedere aanbesteding stelt opdrachtgever zich op de hoogte van de mogelijkheden die de markt biedt ter zake van het vraagstuk, bijvoorbeeld door structureel ontwikkelingen te volgen of door uitvoering van een marktverkenning of marktconsultatie.
- [Actie Inno4]** Bij iedere marktconsultatie wordt gevraagd naar de mogelijkheden of innovaties die de markt ziet om MVI-doelstellingen in het kader van de opdracht te realiseren.
- [Actie Inno5]** Wanneer uit marktonderzoek blijkt dat innovaties toegevoegde waarde kunnen opleveren worden gunnings- en selectiecriteria ingezet om inschrijvingen cq. bedrijven die zich hierin onderscheiden hoger te waarderen.
- [Actie Inno6]** Voor beleidsterreinen of thema's die het meest vragen om innovatieve oplossingen wordt een Innovatieagenda opgesteld. In aanbestedingen binnen deze beleidsterreinen of thema's worden waardevolle innovaties substantieel gewaardeerd of als eis opgenomen, zodat (door)ontwikkeling van deze sectoren wordt aangemoedigd.
- [Actie Inno7]** Om innovaties te bevorderen zullen we in gevallen waarin dat gelet op de terugverdientijd van investeringen wenselijk en opportuun is, met inachtneming van het aanbestedingsrecht overgaan op langere looptijden van contracten. Ondernemers die risico's nemen of investeren om doelstellingen op het gebied van duurzaamheid of *social return* te bereiken, krijgen hiermee meer mogelijkheden om hun investeringen terug te verdienen.
- [Actie Inno8]** In het kader van professionalisering van de inkooporganisatie zal een aantal projecten dat zich hiervoor leent, geselecteerd worden om ervaring op te doen met innovatieve inkoopinstrumenten (zie Innovatiekoffer.nl van Pianoo).

Het Actieplan MVI in het inkoopproces

Verankering van MVI in het inkoopproces

Het formuleren van ambitieuze doelstellingen op het gebied van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen blijft een dode letter als er geen sprake is van een goede organisatorische verankering in het inkoopproces. Dit kan het meest effectief en efficiënt gebeuren als wordt aangesloten bij de structuur van de nieuwe gemeentelijke inkooporganisatie, waarbij Strategie en Kaderstelling vanuit de Bestuursdienst plaatsvinden en het BEC zorg draagt voor advies en expertise. Maatschappelijk Verantwoord Inkopen werken we uit volgens de methodiek van de *Dutch Wheels*, zoals deze beschreven is in ISO 20400. Dit houdt in dat we constant evalueren hoe het MVI-beleid uitpakt, verbeteringen in het inkoopproces doorvoeren en waar nodig onze beleidsdoelen aanpassen.

Ambitie

MVI krijgt een gedegen organisatorische verankering in het inkoopproces

Wat doen we al?

- Opdrachtgevers en inkopers zijn globaal bekend met en worden actief geïnformeerd over de inkoopdoelstellingen
- Binnen de verschillende diensten zijn ambassadeurs die het gebruik van innovatieve inkoopmethoden stimuleren
- Opdrachtgevers, inkopers en marketpartijen krijgen ondersteuning voor de toepassing MVI vanuit het Werkgeversservicepunt (WSP) vanuit het Programma Innovatiegericht Inkopen en vanuit het Concernadvies Duurzaamheid.
- Een tenderboard toetst voorgenomen aanbestedingen in het fysieke domein met een waarde van € 200.000 of meer op onder meer MVI-doelstellingen.

Wat gaan we doen in 2018 en 2019:

- [Actie A1]** We gaan twee keer per jaar aan de gemeenteraad rapporteren over de voortgang van dit Actieplan MVI.
- [Actie A2]** Gemeentebreed wordt in kaart gebracht welke (brede) inkoopcategorieën zich het meest lenen voor het realiseren van MVI-doelstellingen of vragen om innovatieve oplossingen. Dit moet op korte termijn leiden tot een Kanskaart MVI. Bij aanbestedingen op deze beleidsterreinen worden MVI-criteria substantieel gewaardeerd om de beoogde meerwaarde daadwerkelijk te bereiken.
- [Actie A3]** Voor kansrijke inkoopcategorieën worden (vanuit Strategie en Kaderstelling Inkoop) projecten gestart om samen met betrokken opdrachtgevers, inkopers, de markt en externe expertise in kaart te brengen hoe MVI-doelstellingen verder geconcretiseerd kunnen worden en hoe deze in aanbestedingsrichtlijnen verwerkt moeten worden.
- [Actie A4]** In 2018 wordt gestart met een project dat zich richt op de uitwerking van de beleidsdoelen duurzaamheid en innovatiegericht inkopen voor het fysieke domein. De resultaten en verplichtingen van de diverse green deals waaraan de gemeente participeert en het Betonakkoord dat de gemeente voornemens is te ondertekenen, zullen hierbij betrokken worden.

- [Actie A5]** MVI wordt onderdeel van het (interne) opleidingsaanbod voor inkopers en opdrachtgevers. Inkopers moeten in staat zijn om opdrachtgevers adequaat te adviseren op relevante ontwikkelingen binnen de inkoopcategorieën waarbinnen zij hun werkzaamheden verrichten. Opdrachtgevers moeten zich bewust zijn van de MVI-beleidsdoelen en de mogelijkheden die hiervoor zijn binnen hun domein.
- [Actie A6]** Bij iedere aanbesteding betreft opdrachtgever tijdig de hele keten van budgethouder tot inkoper om gezamenlijk de kansen om MVI doelen te realiseren en de toegevoegde waarde van innovatie te onderzoeken. Hierbij komt aan de orde of:
 - een meer functionele of ambitiegerichte uitvraag meer kans op innovaties en/of maatschappelijke meerwaarde oplevert;
 - een marktconsultatie zinvol is om meer zicht te krijgen op de mogelijkheden die de markt ziet om MVI-aspecten te integreren in het betreffende onderwerp, hetgeen als input dient voor gunnings- en selectiecriteria.
- [Actie A7]** Pas toe of leg uit: opdrachtgevers en inkopers moeten bij elke inkoopprocedure expliciet aangeven hoe zij MVI-criteria toepassen of uitleggen waarom zij dat niet doen: de Tenderboards toetsen dit.
- [Actie A8]** We gaan onderzoeken hoe we de toetsing van aanbestedingsleidraden op de toepassing van de MVI-doelen binnen het sociale domein en voor de bedrijfsvoering kunnen vormgeven naar analogie van de toetsing door het Tenderboard voor het fysieke domein.
- [Actie A9]** We gaan onderzoeken hoe we het realiseren van MVI-doelstellingen en de verantwoording daarover kunnen verbinden aan de toekenning van financiële mandaten.

Communicatie

Het gemeentelijk inkoopbeleid kent binnen en buiten de gemeentelijke organisatie vele betrokkenen. Al deze betrokkenen zullen meegenomen moeten worden om van MVI een succes te kunnen maken, of het nu gaat om bestuurders, beleidsverantwoordelijken, opdrachtgevers, inkopers, contractbeheerders of ondernemers.

Ambitie

De communicatie over het gemeentelijke MVI-beleid is helder zodat interne betrokkenen en ondernemers weten waar ze aan toe zijn en gemotiveerd worden om via innovatieve inkooptrajecten te werken aan meer maatschappelijke meerwaarde.

Wat doen we al?

- Jaarlijks rapporteert de gemeente in de Jaarrekening over de voortgang en de effecten van het inkoopbeleid inclusief MVI.
- De gemeente publiceert een actuele aanbestedingskalender en een groslijst voor meervoudig onderhandse aanbestedingen op denhaag.nl
- Op denhaag.nl en op Werknet zijn specifieke sites ingericht over het gemeentelijke inkoopbeleid.

Wat gaan we doen in 2018 en 2019?

- [Actie Com1]** Op denhaag.nl en op Werknet komt de meest actuele informatie te staan over het gemeentelijke MVI-beleid.
- [Actie Com2]** Ieder jaar wordt expliciet aandacht besteed aan tenminste tien goede voorbeelden van succesvolle aanbestedingen, waarbij MVI is toegepast.
- [Actie Com3]** We gaan aan de hand van overzichtelijke checklists twee keer per jaar rapporteren over de voortgang van dit Actieplan MVI.

Contractmanagement, monitoring en effectmeting

Monitoring en effectmeting zijn cruciaal om het effect van onze inspanningen te kunnen meten en ons beleid tussentijds bij te kunnen stellen. Dit impliceert dat het contractmanagement op orde is, dat we aan leveranciers duidelijk gaan maken welke informatie we bij willen houden

Ambitie

We gaan waar mogelijk en in verhouding tot de omvang van een inkooptraject in kaart brengen wat de maatschappelijke meerwaarde is van de toepassing van de MVI-beleidsdoelen. Dit moet ons inzicht geven op welke terreinen we ons beleid aanscherping behoeft.

Wat gaan we doen?

- [Actie CM1]** We ontwikkelen indicatoren om de effecten van ons MVI-beleid te kunnen meten en brengen stapsgewijs in kaart hoe we deze kunnen toepassen. Onderstaand schema kan als voorbeeld dienen:

MVI-Beleidsdoel	Toegepast in inkoopproces	Effectmeting
Duurzaam inkopen	- Minimumeisen opgenomen - Gunningscriterium opgenomen	- CO2-uitstoot (in tonnen) - Uitstoot fijnstof en NOx - Grondstoffengebruik
Internationale Sociale Voorwaarden	- ISV opgenomen in leidraden - Aanvullende voorwaarden	
Sociaal inkopen	- Social return toegepast - Sociaal inkopen	- fte werkgelegenheid voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt
MKB-vriendelijk	-	- effect lokale economie (LM3)
Innovatiegericht	- leidraad nodigt uit tot innovatieve oplossingen - innovatieve inkoopinstrumenten toegepast	- innovatieve oplossingen - gerealiseerde meerwaarde - geleerde lessen

- [Actie CM2]** Via deze indicatoren krijgen MVI-doelstellingen een duidelijke plek in het contractmanagement. Opdrachtgevers vergewissen zich ervan dat gestelde eisen ten aanzien van informatievoorziening controleerbaar zijn.
- [Actie CM3]** Marktpartijen worden door een contractmanager gecontroleerd op het nakomen van eisen en beloftes uit offertes. Er komen heldere escalatieprocedures voor het geval dat verplichtingen door de leverancier niet (geheel) worden nagekomen.

Bijlagen

Begrippenlijst

Maatschappelijk Verantwoord Inkopen – begrippenlijst

(Bronnen: Pianoo, NEN ISO 20400 Maatschappelijk Verantwoord Inkopen – Richtlijn. Voor definities en termen die met inkoop in het algemeen hebben te maken, wordt verwezen naar Pianoo.nl)

1. *Biobased* inkopen

In de *Biobased Economy* vervangen hernieuwbare grondstoffen fossiele grondstoffen. Zo kunnen suikerbieten dienen als grondstof voor bioplastic, kunnen bladeren van landbouwgewassen worden gebruikt om gevelplaten te maken en kunnen van specifieke inhoudsstoffen uit planten cosmetica, medicijnen of chemische stoffen gemaakt worden. Drijfveren achter de *Biobased Economy* zijn verduurzaming, economische kansen voor nieuwe producten, energie- en grondstofzekerheid en verbetering van de economie in de landbouw.

2. Checklist MVI

Pianoo, het expertisecentrum aanbesteden, heeft een checklist opgesteld voor MVI.

3. Circulair inkopen

In de circulaire economie bestaat afval niet. Verspilling van grondstoffen wordt tegengegaan door de herbruikbaarheid van producten en materialen te maximaliseren en waardevernietiging te minimaliseren. Dit is anders dan in het huidige lineaire systeem, waarin grondstoffen worden omgezet in producten die aan het einde van hun levensduur veelal worden vernietigd.

4. Gunningscriteria

Waar minimumeisen gelden als ondergrens, passen we gunningscriteria toe om de ambitie te verhogen en duurzaamheid verder te bevorderen. Dit is in lijn met de doelstelling uit de aanbestedingswet om zoveel mogelijk maatschappelijke waarde te creëren.

5. Innovatiegericht inkopen

De overheid kan de markt stimuleren om met innovatieve en unieke nieuwe oplossingen te komen om haar publieke taken beter te kunnen uitvoeren. Deze innovatieve oplossingen richten zich vaak op het goedkoper, duurzamer, sneller, betrouwbaarder of veiliger uitvoeren van publieke taken. Ook kan innovatiegericht inkopen ingezet worden om bij veranderende publieke taken innovatieve oplossingen in te kopen.

Innovatiegericht inkopen is dus het inkopen van innovaties die meerwaarde opleveren. Dat kan door de markt de ruimte te geven of uit te dagen om innovatieve oplossingen aan te bieden of te ontwikkelen.

6. Innovatief inkopen

Innovatief inkopen betekent het gebruik maken van innovatieve inkoopmethoden en aanbestedingsprocedures. Die instrumenten worden ingezet om innovatieve oplossingen uit de markt te halen (innovatiegericht inkopen). Op Innovatiekoffer.nl van Pianoo is een verzameling (inkoop)instrumenten bijeen gebracht door PIANOo (kennisinstelling voor inkoop van met Ministerie van EZ). Hieronder vallen innovatieve aanbestedingsprocedures als concurrentiegericht dialogoog en innovatiepartnerschap maar bijvoorbeeld ook functioneel specificeren, marktconsultaties en methoden om innovatie tijdens de looptijd van het contract te bevorderen.

7. Internationale Sociale Voorwaarden

De Internationale Sociale Voorwaarden richten zich op het bevorderen van de internationale arbeidsnormen, zoals het tegengaan van dwangarbeid, slavernij, kinderarbeid en discriminatie. Het toepassen van de internationale sociale voorwaarden bij grote opdrachten voor leveringen, diensten en werken draagt bij aan het uitbannen van zulke misstanden in de inkoopketen.

Het toepassen van de Internationale Sociale Voorwaarden zorgt voor bewustwording en stimuleert leveranciers om omstandigheden in hun keten te verbeteren.

8. Kansencarta MVI

De Kansencarta MVI is het resultaat van de spendanalyse en een inschatting van de kansen voor maatschappelijke meerwaarde per inkoopcategorie en geeft inzicht in de prioriteiten per MVI-thema en inkoopcategorie.

9. Ketenganalyse

Een ketenganalyse gaat over de waardeketen van een bedrijf: de opeenvolging van activiteiten en partijen van grondstoffen die het bedrijf inkoop tot en met de verwerking van het afval aan het einde van de levensduur van het geleverde goederen en diensten. Naast CO₂-reductie en andere milieu en sociale effecten en kosten, geeft de ketenganalyse ook inspiratie voor duurzame innovaties en handvatten voor innovaties in de keten en de keten efficiënter, socialer en duurzamer in te richten.

10. Maatschappelijk Verantwoord Inkopen

Professioneel inkopen vereist dat de gemeente producten, diensten of werken inkoop met de meest positieve milieu-, maatschappelijke en economische effecten gedurende een zo lang mogelijke levenscyclus. Dat betekent dat naast de prijs ook de invloed op mens en milieu gewaardeerd worden in het inkoopproces, en dat de mogelijkheden om via de inkoop bij te dragen aan de realisatie van de beleidsdoelen maximaal worden meegenomen.

Relevante thema's voor maatschappelijk verantwoord inkopen zijn:

- Internationale sociale voorwaarden
- Sociaal inkopen
- Duurzaam inkopen
- Circulair inkopen
- Innovatiegericht inkopen
- MKB-vriendelijk inkopen

In Den Haag staat milieuvriendelijk inkopen gelijk aan duurzaam inkopen. Om goed aan te sluiten op de gemeentelijke beleidsdoelstellingen ligt de focus op CO₂-reductie, luchtkwaliteit en circulariteit. Naast de focus op energieverduurzaming en circulariteit richt Den Haag zich op de thema's internationale sociale voorwaarden, social return, MKB-vriendelijk en innovatiegericht inkopen.

11. Manifest MVI

Den Haag heeft het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (Manifest MVI) ondertekend. Na ondertekening van het Manifest MVI is er gewerkt aan het opstellen van een actieplan MVI. Het Manifest is bedoeld om de bijdrage van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) op de realisatie van beleidsdoelen te vergroten. In het AP MVI heeft Den Haag zijn ambities vastgelegd die verder gaan dan het toepassen van minimumeisen. Door al vanaf de voorbereidingsfase na te denken over de kansen en mogelijkheden voor een zo duurzaam mogelijke inkoop, komen we tot meer ambitieuze gunningscriteria dan de minimumeisen en gunningscriteria opgenomen in de gestandaardiseerde milieucriteria-documenten.

12. Milieuvriendelijk inkopen

Milieuvriendelijk inkopen is gericht op het kunnen kiezen voor producten die milieuvriendelijk geproduceerd zijn, dat wil zeggen producten met minder grondstoffen en energie, een zo lang mogelijke levensduur en gemakkelijk te hergebruiken of te recyclen.

Bij milieuvriendelijke inkopen gaat het dus om het voorkomen of minimaliseren van een negatieve impact op het milieu, of het leveren van een positieve bijdrage aan het milieu, bijvoorbeeld door het creëren van natuurlijke waarden. Er worden verschillende onderwerpen onderscheiden zoals: energie en klimaat, materialen en grondstoffen, water en bodem, leefomgeving, natuur, biodiversiteit en ruimte, gezondheid en welzijn.

Den Haag richt zich de komende twee jaar vooral op de bijdrage van inkoop aan het realiseren van beleidsdoelstellingen op het gebied van klimaat, luchtkwaliteit en beperking van het grondstoffengebruik.

13. Milieucriteriadocumenten

Voor de productgroepen die veel door overheden worden ingekocht en een aanzienlijke milieu-impact kennen (zoals dienstauto's of bedrijfskleding), zijn milieucriteriadocumenten opgesteld. De milieucriteriadocumenten, zoals opgesteld door de Rijksoverheid, helpen om milieuvriendelijk in te kopen. Ze bevatten onder meer minimumeisen en richtlijnen voor gunningscriteria. De minimumeisen gelden als ondergrens. Gunningcriteria verhogen de ambitie en bevorderen duurzaamheid verder. Dit is in lijn met de doelstelling uit de aanbestedingswet om zoveel mogelijk maatschappelijke waarde te creëren.

14. MKB-vriendelijk inkopen

Het verbeteren van de toegang voor het MKB is één van de doelstellingen van de Aanbestedingswet 2012. Daarnaast is het inkopen bij (lokale) MKB-bedrijven Haags beleid en informeren we MKB-ers actief over aanbestedingen en proberen we belemmeringen om deel te nemen weg te nemen. We stellen proportionele eisen, voegen van percelen niet onnodig samen en verlagen administratieve lasten.

15. NEN-ISO 20400 MVI-Richtlijn

De MVI-norm vertaalt de principes en kernthema's van MVI naar de relevantie voor de organisatie en de wijze waarop relevante thema's in het gemeentelijk MVI beleid tot uitdrukking komen.

De gemeente baseert zich bij de integratie van MVI in de inkoopprocessen op de norm, waarbij de plan-do-check-act cyclus richtinggevend is. Dat komt tot uitdrukking in:

1. MVI-overwegingen en -doelstellingen in inkoopstrategie en -beleid op zodanige wijze dat intentie, richting en prioriteiten van het Actieplan MVI door betrokken functies worden gedocumenteerd en begrepen;
2. Allocatie van verantwoordelijkheden en taken en middelen voor inkooptrajecten aan de inkopers, interne opdrachtgevers, interne projectleiders adviseurs en specialisten;
3. Organisatie en management instrumenten om MVI gunningscriteria en – minimumeisen in inkoopprocessen te verankeren;
4. Meten en monitoren van voortgang en prestaties door contract managers;
5. Beoordelen van voortgang en prestaties door de stuurgroep inkoop, waarin alle diensten op directieniveau zijn vertegenwoordigd.

16. Sociaal inkopen

Sociale inkoop richt zich op inkopen bij sociale ondernemingen en ondernemingen met projecten die werk bieden en dagbesteding en zo zaken doen en zorg combineren. Dat is een combinatie die in veel sectoren heel goed uitpakt. Veel gemeenten gebruiken de termen *social return* en sociaal in kopen door elkaar.

17. *Social return*

Social return is een aanpak om meer werkgelegenheid te creëren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Inkoopers van overheden kunnen, bij het verstrekken van opdrachten, de opdrachtnemer stimuleren of verplichten om kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt te betrekken bij de uitvoering van de opdracht.

Als een organisatie *social return* toepast, worden er bij de inkoop afspraken gemaakt met opdrachtnemers over het creëren van extra arbeidsplekken, werkervaringsplekken of stageplekken voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Voorbeelden hiervan zijn langdurig werklozen, mensen die gedeeltelijke arbeidsongeschikt zijn of jongeren met een beperking.

18. MVI Spendanalyse

Identificeren van kansrijke inkoopcategorieën, waarmee MVI inkoop een belangrijke bijdrage aan het bereiken van de beleidsdoelstellingen op het gebied van MVI thema's (zie 9). Resultaat van de spendanalyse is een Kansenskaart MVI op basis van een kwalitatieve inschatting van de bijdrage aan de beleidsdoelen van inkoopcategorieën en een kwantitatieve analyse van de gemiddelde bestedingen per inkoopcategorie.